

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสถานการณ์โลกปัจจุบันถือได้ว่า การศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญที่จะทำให้มนุษย์มีความรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับการใช้เหตุผล เพื่อแสวงหาสิ่งที่ดีให้แก่ชีวิตตนเองและ สังคม ตลอดจนในการดำรงชีพออย่างมีคุณภาพ ในทางปรัชญานั้นถือว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาล้วนมี ความสามารถด้วยกันทั้งสิ้น จึงเป็นหน้าที่ของการจัดระบบการศึกษาที่จะทำให้พบว่ามนุษย์แต่ละคนมี ความสามารถในด้านใด และพยายามส่งเสริมให้มนุษย์ได้มีโอกาสพัฒนาทักษะตามความสามารถและ ความถนัดของทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค สังคมใดที่ส่งเสริมให้ ประชาชนมีการศึกษาเฉลี่ยระดับสูงและมีเกณฑ์จะส่งผลให้ประชาชนมีความสามารถในการดำรงชีวิต อย่างมีคุณภาพ ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๖ กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข^๑

การศึกษาเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญยิ่งของมนุษย์ คนเราเมื่อเกิดมา ก็ได้รับการสั่งสอนจาก บิดามารดา อันเป็นความรู้ในเบื้องต้น เมื่อเจริญเติบโตขึ้น ก็เป็นหน้าที่ของครูและอาจารย์สั่งสอนให้ได้รับ วิชาความรู้สูง และอบรมจิตใจ ให้ถึงพร้อมด้วยคุณธรรมเพื่อจะได้เป็นพลเมืองที่ดีของชาติสืบไป^๒

ปัจจุบันสังคมไทยและสังคมโลกกำลังประสบปัญหาทางสังคม เพราะคนในชาติต่างห่างเหิน จากศีลธรรมและจริยธรรมคนที่มีการศึกษาดีแทนที่จะเป็นคนดี มีคุณธรรมและจริยธรรมกลับ มีความเห็น แก่ตัวมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบการศึกษา ยังไม่สามารถพัฒนาจิตใจผู้เรียนให้เป็นคนดี ดังนั้นเรา ควรจะนำคำสอนของพระพุทธศาสนามาช่วยส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาของคนในชาติ ทั้งด้านความรู้ การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้ดียิ่งขึ้นต่อไป^๓

^๑กระทรวงศึกษาธิการ , พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

^๒พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, คำพ่อสอน : ประมวลพระบรมราโชวาทและพระ ราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต , (มูลนิธิพระดาบส, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพ, ๒๕๔๙), หน้า ๙๖.

^๓ถวิล อรัญเวศ, “การนำพุทธวิธีในการสอนมาใช้จริยศึกษาในระดับประถมศึกษา ”, วิทยานิพนธ์ศึกษา ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๔), หน้า ๒.

สภาพของปัญหาทั่วไปของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผู้บริหารที่ทำหน้าที่บริหารจัดการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ มีโรงเรียน ๕ แห่ง ที่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนพระภิกษุสามเณรด้านวิชาการทางโลกควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม แม้จะดำเนินงานจนประสบความสำเร็จในหลายๆ ด้าน แต่บางครั้งก็ยังมีปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานจากกรอบงาน ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร งานบริหารกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่ายังขาดการนำหลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ในการบริหารงาน ย่อมแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า หลักอิทธิบาท ๔ ถือเป็นหลักการบริหารงานที่สำคัญและจำเป็นในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะในเรื่องของการบริหารจัดการในโรงเรียนพระปริยัติแผนกสามัญศึกษา และเป็นการที่จะสร้างประชาธิปไตยและหลักอิทธิบาท ๔ ให้เกิดแก่ บุคลากร ครู นักเรียน รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถ้าผู้บริหารงานได้นำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้อย่างต่อเนื่องและจริงจังแล้วย่อมจะเกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

การบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นองค์การหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการบริหารจัดการด้านการศึกษาของพระภิกษุสามเณร จึงต้องนำหลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ โดยมีผู้บริหารคอยควบคุมดูแล ให้การจัดการการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหน้าที่ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ซึ่งเป็นหัวหน้าสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนา และการสร้างควมมีประสิทธิภาพของสถานศึกษา ภาวะผู้นำเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าผู้นำนั้นๆ มีคุณสมบัติ ความสามารถ และภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับตำแหน่งเพียงใด และผู้บริหารในฐานะผู้นำของหน่วยงานจะได้รับความร่วมมือด้วยดีได้นั้น ในการบริหารงานจำเป็นต้องแสดงบทบาทภาวะผู้นำที่เหมาะสมต่อผู้ร่วมงาน เพราะภาวะผู้นำมีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงาน และนอกจากการแสดงบทบาทภาวะผู้นำที่เหมาะสมแล้ว ผู้บริหารยังต้องนำหลักอิทธิบาท ๔ ทั้ง ๔ ด้าน เข้ามาใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้สถานศึกษามีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น

การบริหารงานโรงเรียนนั้น ประกอบด้วยงานบริหาร ๕ ด้าน ^๔ คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานสัมพันธ์กับชุมชน ด้านการบริหารการเงิน อาคารสถานที่และด้านบริหารกิจการนักเรียน ซึ่งมีความสำคัญทุกด้านจะขาดด้านใดด้านหนึ่งเสียไม่ได้ แต่การที่จะบริหารโรงเรียนนั้นต้องยอมรับว่า การบริหารงานบุคคลมีความสำคัญที่สามารถเอื้ออำนวยให้องค์การบริหารบรรลุเป้าหมาย คือ ความเจริญเติบโตขององค์กรนั่นเอง ทั้งนี้เพราะงานบริหารบุคคลเป็นงานที่มุ่งเลือกสรรคนดีมีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานและเมื่อคนเหล่านี้เข้ามาอยู่ในองค์กรแล้วงานบริหารบุคคลก็ยังไม่สิ้นสุดเพียงเท่านี้ แต่ยังดำเนินการต่อเนื่องอย่างเป็นระบบด้วยการประสานงานกับฝ่ายหรือแผนกต่างๆ ในองค์กร ทำการฝึกอบรมพัฒนาปรับปรุงให้พนักงานในองค์กรมีความรู้ ความสามารถ ทัน

^๔ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ *นิตยภัตบริหาร*. (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๑

ต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป นอกจากนั้น การบริหารงานบุคคลต้องคำนึงถึงสภาพทางร่างกายและจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน ด้วยการคำนึงถึงความปลอดภัยความเหนื่อยล้า มีการพิจารณาเรื่องเงินทดแทนต่างๆ ทั้งขณะที่กำลังปฏิบัติงานและเมื่อพ้นจากการทำงานไปแล้ว ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก อันเป็นการเพิ่มพูนความจงรักภักดีต่อหน่วยงาน ซึ่งจะส่งผลให้ปัญหาการบริหารงานด้านต่างๆ ในโรงเรียนลดลงและงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นนั้นของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ยังขาดการบริหารบุคลากร ทางด้านวิชาการ บุคลากรผู้มีความรู้ความเข้าใจด้านคอมพิวเตอร์อย่างแท้จริงผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อรองรับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้หลักอิทธิบาท ๔^๕ คือ

- ๑.ฉันทะ ความพร้อมที่จะกระทำงาน
- ๒.วิริยะ การลงมือทำตามแผนงาน
- ๓.จิตตะ การเอาใจใส่กวดขันในงาน
- ๔.วิมังสา การติดตามประเมินผลงาน

เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของผู้บริการโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเกี่ยวกับการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีสถานศึกษาจำนวนทั้งหมด ๕ โรงเรียน เป็นโรงเรียนซึ่งมีขนาดเล็ก และขนาดกลาง เป็นสถานศึกษาที่ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ว่ามีแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ อย่างไร ได้เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของผู้บริหารครู เจ้าหน้าที่ และนักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นอย่างไร และศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เป็นข้อมูลเชิงการปฏิบัติสำหรับการบริหารงานต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์หลักอิทธิบาท ๔ ที่เหมาะสมกับสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์เพื่อที่จะทำให้ปัญหา และอุปสรรค นั้นน้อยลงหรือหมดไป และจะทำให้ภายในองค์กรโรงเรียนมีความสอดคล้องต่อการบริหาร งานทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักอิทธิบาท ๔ และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี

^๕ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๓๑/๒๓๓ ; อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๕๐๕/๒๕๒.

๑.๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์

๑.๓. ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ มีการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ อย่างไร

๑.๓.๒ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ควร มีแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการบริหาร องค์กรอย่างไร

๑.๔. ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ คือ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ ด้านวิมังสา ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ใน อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียน ของโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ปีการศึกษา ๒๕๕๔

กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร อาจารย์ประจำ อาจารย์พิเศษ และเจ้าหน้าที่ ของโรงเรียน พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ปีการศึกษา ๒๕๕๔ ซึ่งมีจำนวน ทั้งหมด ๘๕ รูป/คน^๖ เป็นกลุ่มศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกได้ดังนี้

^๖สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์, ข้อมูลสารสนเทศ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ประจำปี ๒๕๕๔, หน้า ๔๕.

๑. ผู้บริหาร จำนวน ๕ รูป
๒. อาจารย์ประจำ จำนวน ๓๓ รูป/คน
๓. อาจารย์พิเศษ จำนวน ๓๑ รูป/คน
๔. เจ้าหน้าที่ จำนวน ๑๖ รูป/คน
- รวมทั้งสิ้น จำนวน ๘๕ รูป/คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

กำหนดพื้นที่การวิจัยเฉพาะโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีทั้งหมด ๕ โรงเรียน ดังนี้ ๑. โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม ๒. โรงเรียนศรีรังศรีวิทยา ๓. โรงเรียนวัดหนองปลิงวิทยา ๔. โรงเรียนวัดไพรเหนือวิทยา ๕. โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดท่าพระเจริญพรต

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ สถานภาพของบุคลากร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกได้ดังนี้

๑. สถานะ
๒. เพศ
๓. อายุ
๔. ตำแหน่ง
๕. ระดับการศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย

๑. นันทะ ความพร้อมที่จะกระทำงาน
๒. วิริยะ การลงมือทำตามแผนงาน
๓. จิตตะ การเอาใจใส่กวดขันในงาน
๔. วิมังสา การติดตามประเมินผลงาน

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน พฤษภาคม ๒๕๕๕ ถึงเดือน มกราคม ๒๕๕๖ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยไว้ดังนี้

๑.๕.๑ **การบริหาร** หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ และการจัดการ มาประกอบใช้กับกระบวนการบริหาร หรือ การปฏิบัติหน้าที่บริหารของผู้บริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๕.๒ **ทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources)** หมายถึง คน ซึ่งเป็นทรัพยากรประเภทหนึ่งที่ต้องใช้ในการบริหาร และเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สุดเมื่อเทียบกับทรัพยากรทั้งหมดที่จำเป็นซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นทรัพยากรที่เป็นทุนที่มีค่าและให้ผลตอบแทนการลงทุนทั้งในระดับชาติและระดับองค์การควรที่จะให้ความสำคัญกับการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ แม้ทรัพยากรมนุษย์จะไม่ใช่ทรัพย์สินแต่ต้องถือว่าเป็นทรัพยากรในการจัดการที่ซื้อหามาด้วยเงินได้ไม่มากนัก เพราะการที่จะซื้อใจคนเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยากมาก องค์การอาจซื้อใจคนบางคนได้ในบางเวลา แต่ไม่อาจซื้อใจคนได้ตลอดเวลา

๑.๕.๓ **การบริหารทรัพยากรมนุษย์** หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลปะและกลยุทธ์ในดำเนินการสรรหาคัดเลือกและบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้ปฏิบัติงานในองค์การ พร้อมทั้งสนใจการพัฒนาธรรมาภิบาลให้สมาชิกที่ปฏิบัติงานในองค์การเพิ่มพูนความรู้ความสามารถมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีในการทำงาน และยังรวมไปถึงการแสวงหาวิธีการที่ทำให้สมาชิกในองค์การที่ต้องพ้นจากการทำงานด้วยเหตุพหุผลภาพ เกษียณอายุ หรือเหตุอื่นใดในงานให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

๑.๕.๔ **โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา** หมายถึง การศึกษาที่ผู้เรียนต้องเรียนทั้งนักธรรม บาลี และหลักสูตรสามัญศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งวัดหรือมูลนิธิต่างๆจัดตั้งขึ้นสำหรับเป็นสถานศึกษาของพระภิกษุสามเณร ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์

๑.๕.๕ **การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอริยบท ๔** หมายถึง การบริหารของบุคลากรโดยใช้หลักอริยบท ๔ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ให้ทำงานสำเร็จตามประสงค์ ได้แก่

ฉันทะ หมายถึง บุคลากรมีความพอใจ ความรัก ความชอบ ที่จะทำการบริหารองค์กรทั้งกายและใจ

วิริยะ หมายถึง บุคลากรมีความตื่นตัวในการทำงาน มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน ทำงานเต็มความสามารถอย่างสม่ำเสมอ

จิตตะ หมายถึง บุคลากรหมั่นตรวจสอบข้อบกพร่องของตนเองมีความเอาใจใส่ในงานของตนอยู่เสมอ

วิมังสา หมายถึง บุคลากรมีความอดทนต่อปัญหาต่าง ๆ หาวิธีปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพ

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้ทราบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์

๑.๖.๒ ได้เสนอแนวทางการประยุกต์ใช้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลัก อิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์